

**ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: «ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗΣ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ: ΕΝΔΥΝΑΜΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ – ROMPOWER»**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ & ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

MΑΡΤΙΟΣ 2026

Με τη συγχρηματοδότηση:

«Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA), του Ιδρύματος Μποδοσάκη ή του NGO SUPPORT CENTRE. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο EACEA, το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το NGO SUPPORT CENTRE δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.»

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΣΚΟΠΟΣ & ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Σκοπός

Το παρόν Εκπαιδευτικό Υλικό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου **ROMpower** και αποσκοπεί στην ενδυνάμωση μελών τοπικών συλλόγων και κοινοτήτων Ρομά, παρέχοντας βασικές γνώσεις και πρακτικά εργαλεία για:

- την κατανόηση θεμελιωδών εννοιών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- την αναγνώριση πιθανών παραβιάσεων (συμπεριλαμβανομένων πρακτικών διάκρισης, ρατσισμού και αντιτσιγγανισμού),
- τη **συλλογή, σύνταξη και υποβολή** αναφορών σχετικών με παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- την παραπομπή/επικοινωνία με **αρμόδιους φορείς**.

Σε ποιους απευθύνεται

Το υλικό απευθύνεται κυρίως σε:

- μέλη τοπικών συλλόγων Ρομά και μέλη κοινοτήτων Ρομά που συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές συναντήσεις του έργου, και δευτερευόντως σε:
- διαμεσολαβητές/τριες και στελέχη που υποστηρίζουν τη διαδικασία καταγραφής/αναφοράς περιστατικών.

Πώς χρησιμοποιείται

Το υλικό ακολουθεί ενιαία ροή παρουσιάζοντας με σειρά τα ακόλουθα:

1. βασικοί ορισμοί και κατηγορίες δικαιωμάτων,
2. ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο προστασίας (ενδεικτική, χρηστική λίστα),
3. υποχρεώσεις πολιτών και αρχές υπεύθυνης αναφοράς,
4. μεθοδολογία συλλογής–σύνταξης–υποβολής αναφορών,
5. λίστα αρμόδιων φορέων,
6. φόρμα συλλογής αναφοράς και οδηγίες συμπλήρωσης.

Με τη συγχρηματοδότηση:

Όρια χρήσης του υλικού

Το υλικό παρέχει ενημέρωση και πρακτική καθοδήγηση, αλλά:

- δεν υποκαθιστά εξατομικευμένη νομική συμβουλή,
- δεν εγγυάται συγκεκριμένη έκβαση σε κάθε περίπτωση,
- προτάσσει την ασφάλεια, τη συναίνεση και την προστασία προσωπικών δεδομένων κατά τη διαδικασία καταγραφής/αναφοράς.

Με τη συγχρηματοδότηση:

Περιεχόμενα

1. Ανθρώπινα Δικαιώματα – Ορισμοί & Βασικές Αρχές	6
1.1. Τι είναι τα Ανθρώπινα Δικαιώματα	6
1.2. Βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικές κατηγορίες δικαιωμάτων.....	8
1.2.1. Βασικές Αρχές	8
1.2.2. Βασικές κατηγορίες δικαιωμάτων (πρακτική χαρτογράφηση Α–Γ).....	9
2. Εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη μη διάκριση και την καταπολέμηση του ρατσισμού/αντιτσιγγανισμού.	15
2.1 Σκοπός και χρησιμότητα του νομοθετικού πλαισίου	15
2.2. Διεθνές Πλαίσιο (ΟΗΕ): Βασικές Αρχές , Συμβάσεις & Μηχανισμοί.	17
2.3 Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Συμβούλιο της Ευρώπης και Ευρωπαϊκή Ένωση	20
2.4 Εθνικό πλαίσιο: Συνταγματικές εγγυήσεις, νόμοι, φορείς και διαδικασίες εφαρμογής.....	21
3. Υποχρεώσεις των Πολιτών.....	25
3.1. Βασικές Έννοιες: Δικαιώματα, Υποχρεώσεις & Ευθύνη	25
3.2. Υποχρεώσεις των πολιτών στον δημόσιο λόγο και στο διαδίκτυο	27
3.3. Βασικοί Κανόνες: όταν ο Πολίτης γίνεται μάρτυρας παραβίασης.	27
4. Συλλογή, Σύνταξη και Υποβολή Αναφορών για Παραβιάσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	29
4.1 Σκοπός και βασικές αρχές του κεφαλαίου	29
4.2 Τι είναι «αναφορά» και πότε έχει νόημα να υποβληθεί	29
4.3 Ποιος/ποια μπορεί να υποβάλει αναφορά και με ποια ιδιότητα.....	30
4.4 Συλλογή πληροφοριών και στοιχείων (πριν τη σύνταξη)	30
5. Ρόλοι, Αρμοδιότητες και Ροή Διαβίβασης Αναφορών	32
6. Φόρμα Υποβολής Αναφοράς/ Αιτήματος Υποστήριξης – Οδηγός Συμπλήρωσης.....	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	38
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	40

Με τη συγχρηματοδότηση:

1. Ανθρώπινα Δικαιώματα – Ορισμοί & Βασικές Αρχές

1.1. Τι είναι τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οι βασικές ελευθερίες και προστασίες που αναγνωρίζονται σε κάθε άνθρωπο επειδή είναι άνθρωπος. Στόχος τους είναι να διασφαλίζουν ότι όλοι και όλες μπορούμε να ζούμε με αξιοπρέπεια, ελευθερία, ασφάλεια και ίση μεταχείριση (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, n.d.; United Nations, 1948).

Στην πράξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με την καθημερινή ζωή (Council of Europe, 1950; European Union, 2012). Αυτό σημαίνει ότι ένα άτομο πρέπει:

- να έχει **πρόσβαση** σε βασικές υπηρεσίες (όπως υγεία, εκπαίδευση, κοινωνική προστασία),
- να αντιμετωπίζεται **δίκαια** από υπηρεσίες και θεσμούς,
- να προστατεύεται από **βία, εξευτελισμό και αυθαίρετη** συμπεριφορά,
- να συμμετέχει στην κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα **ισχύουν για όλους** χωρίς διακρίσεις. Αυτό σημαίνει ότι κανείς δεν πρέπει να αποκλείεται ή να αντιμετωπίζεται χειρότερα λόγω **καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, κατάστασης υγείας, οικονομικής κατάστασης ή τόπου κατοικίας** (European Union, 2012; United Nations, 1948).

Δύο χρήσιμες διευκρινίσεις

1. Δικαιώματα δεν σημαίνει “προνόμια”.

Τα δικαιώματα είναι ελάχιστες εγγυήσεις που πρέπει να ισχύουν για όλους, ώστε να μην μένει κανείς χωρίς προστασία ή πρόσβαση σε βασικά αγαθά (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, n.d.).

2. Δικαιώματα δεν σημαίνει “ό,τι θέλω, όποτε το θέλω”.

Κάποια δικαιώματα μπορεί να έχουν περιορισμούς που προβλέπει ο νόμος, ώστε να προστατεύονται η δημόσια ασφάλεια ή τα δικαιώματα των άλλων. Όμως οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να είναι νόμιμοι, αναγκαίοι και αναλογικοί, όχι αυθαίρετοι (Council of Europe, 1950).

Πλαίσιο παραδειγμάτων (για συζήτηση στην ομάδα)

Παράδειγμα 1 — Πρόσβαση σε υπηρεσία

Μία οικογένεια ζητά ενημέρωση/εξυπηρέτηση σε δημόσια υπηρεσία. Αν απορριφθεί χωρίς σαφή λόγο ή αντιμετωπιστεί με υποτιμητικό τρόπο, αυτό μπορεί να συνδέεται με άνιση μεταχείριση ή/και προσβολή αξιοπρέπειας (European Union, 2012; United Nations, 1948).

Τι κρατάμε: ημερομηνία, τόπο, τι ακριβώς ειπώθηκε/έγινε, ποιος/ποια ήταν παρών/παρούσα, αν υπήρξαν μάρτυρες.

Πιθανός αρμόδιος φορέας (ενδεικτικά): Συνήγορος του Πολίτη (για ζητήματα με δημόσιες υπηρεσίες/διοίκηση και θέματα ίσης μεταχείρισης), καθώς και η εσωτερική διαδικασία της ίδιας υπηρεσίας (π.χ. έγγραφη αναφορά/αίτηση μέσω πρωτοκόλλου), όπου είναι ασφαλές και χρήσιμο.

Παράδειγμα 2 — Εκπαίδευση

Ένα παιδί δυσκολεύεται να εγγραφεί/παρακολουθήσει σχολείο ή αντιμετωπίζει αποκλεισμό από δραστηριότητες χωρίς τεκμηριωμένη αιτιολόγηση. Αυτό μπορεί να αγγίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την αρχή της μη διάκρισης (European Union, 2012; United Nations, 1948).

Τι κρατάμε: τι ζητήθηκε, ποια ήταν η απάντηση, ποιες ενέργειες έγιναν (αιτήσεις/ραντεβού), τυχόν γραπτή επικοινωνία.

Πιθανός αρμόδιος φορέας (ενδεικτικά): Διεύθυνση σχολικής μονάδας / Διεύθυνση Εκπαίδευσης (πρώτο διοικητικό βήμα) και, αν επιμένει το ζήτημα ή υπάρχει μοτίβο άνισης μεταχείρισης, Συνήγορος του Πολίτη.

Παράδειγμα 3 — Υγεία

Σε δομή υγείας κάποιος/α δεν εξετάζεται ή “καθυστερείται” συστηματικά χωρίς ιατρικό/οργανωτικό λόγο, ή γίνεται προσβλητικό σχόλιο. Αυτό μπορεί να επηρεάζει την πρόσβαση σε υγεία και την αξιοπρέπεια (European Union, 2012; United Nations, 1948).

Τι κρατάμε: ώρα προσέλευσης/εξέτασης, τμήμα/μονάδα, τι ειπώθηκε, αν υπήρξε άρνηση/καθυστέρηση και με ποια αιτιολογία.

Με τη συγχρηματοδότηση:

Πιθανός αρμόδιος φορέας (ενδεικτικά): Διοίκηση της μονάδας (και όπου λειτουργεί, το αρμόδιο γραφείο δικαιωμάτων/παραπόνων), και σε περιπτώσεις που τίθεται θέμα ίσης μεταχείρισης ή συστηματικού αποκλεισμού, Συνήγορος του Πολίτη.

1.2. Βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικές κατηγορίες δικαιωμάτων.

Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μας βοηθούν να κατανοούμε πώς εφαρμόζονται τα δικαιώματα στην πράξη, τότε υπάρχει **κίνδυνος παραβίασης**, και τι σημαίνει μια προσέγγιση με επίκεντρο τον άνθρωπο, την ισότητα και τη λογοδοσία (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR], n.d.; United Nations, 1948). Παράλληλα, είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε ότι τα δικαιώματα συχνά οργανώνονται (εκπαιδευτικά) σε **κατηγορίες**, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι χωρίζονται πραγματικά—παραμένουν αδιαίρετα και αλληλοεξαρτώμενα (OHCHR, n.d.).

1.2.1. Βασικές Αρχές

1. Καθολικότητα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν σε **όλους τους ανθρώπους**, παντού, χωρίς εξαιρέσεις (United Nations, 1948). Η καθολικότητα είναι η βάση για να αναγνωρίζουμε ότι κάθε άτομο—ανεξαρτήτως ταυτότητας ή κοινωνικής θέσης—είναι φορέας δικαιωμάτων.

2. Μη διάκριση και ισότητα (ιδιαίτερη σημασία για την κοινωνική ένταξη των Ρομά)

Η αρχή της **μη διάκρισης** απαιτεί να μην υπάρχει άνιση μεταχείριση λόγω χαρακτηριστικών όπως η εθνοτική καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία, το φύλο, η ηλικία, η αναπηρία κ.ά. (European Union, 2012; United Nations, 1948). Η **ισότητα** δεν είναι μόνο τυπική (ίδιος κανόνας για όλους), αλλά και **ουσιαστική**: να μπορούν όλοι να έχουν πραγματική πρόσβαση σε υπηρεσίες και ευκαιρίες, χωρίς εμπόδια και αποκλεισμούς (OHCHR, n.d.).

Στο πλαίσιο του έργου, η μη διάκριση είναι κομβική, γιατί επηρεάζει άμεσα την **κοινωνική ένταξη των Ρομά**: πρόσβαση σε εκπαίδευση, εργασία, υγεία, στέγαση, δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και την εμπειρία σεβασμού/αξιοπρέπειας στην καθημερινή επαφή με θεσμούς (European Union, 2012; OHCHR, n.d.). Σε πρακτικό επίπεδο, η τεκμηρίωση περιστατικών (τι έγινε, πότε, από ποιον, με ποιο αποτέλεσμα) ενισχύει τη δυνατότητα λογοδοσίας και αποτελεσματικής προσφυγής.

Με τη συγχρηματοδότηση:

3. Αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελεί τον πυρήνα των δικαιωμάτων. Περιλαμβάνει προστασία από εξευτελισμό, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση και πρακτικές που μειώνουν την αξία του ανθρώπου (Council of Europe, 1950; United Nations, 1948).

4. Αδιαίρετο και αλληλεξάρτηση

Τα δικαιώματα είναι **αδιαίρετα** και **αλληλοεξαρτώμενα**: ένα εμπόδιο σε ένα δικαίωμα μπορεί να προκαλέσει αλυσιδωτές συνέπειες σε άλλα (OHCHR, n.d.). Για παράδειγμα, αποκλεισμός από την εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει αργότερα εργασία, εισόδημα, υγεία και στέγαση.

5. Συμμετοχή και ένταξη

Η συμμετοχή σημαίνει ότι τα άτομα και οι κοινότητες πρέπει να έχουν δυνατότητα να **ακούγονται**, να ενημερώνονται κατανοητά και να συμμετέχουν σε αποφάσεις που τα αφορούν (OHCHR, n.d.). Η αρχή αυτή είναι κρίσιμη σε προγράμματα ένταξης, όπου η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από την ουσιαστική εμπλοκή των ίδιων των ωφελούμενων.

6. Λογοδοσία και αποτελεσματική προσφυγή/αποκατάσταση

Οι θεσμοί οφείλουν να λογοδοτούν για πράξεις ή παραλείψεις που οδηγούν σε παραβιάσεις δικαιωμάτων. Πρέπει να υπάρχουν σαφείς διαδικασίες παραπόνων, διερεύνηση και—όπου χρειάζεται—αποκατάσταση (Council of Europe, 1950; European Union, 2012).

1.2.2. Βασικές κατηγορίες δικαιωμάτων (πρακτική χαρτογράφηση Α–Γ)

Για εκπαιδευτικούς σκοπούς, τα δικαιώματα συχνά παρουσιάζονται σε τρεις μεγάλες ομάδες. Αυτό βοηθά να εντοπίζουμε **ποιο δικαίωμα** αφορά ένα περιστατικό, χωρίς να ξεχνάμε ότι στην πράξη τα ζητήματα είναι συνήθως «μικτά» (OHCHR, n.d.).

Α. Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Αφορούν την προστασία της ζωής, της ελευθερίας και τη δίκαιη λειτουργία της δικαιοσύνης και των θεσμών (Council of Europe, 1950; United Nations, 1948). Ενδεικτικά:

- **Δικαίωμα στη ζωή** (Council of Europe, 1950)
- **Ελευθερία έκφρασης** (Council of Europe, 1950)

Με τη συγχρηματοδότηση:

- **Ελευθερία θρησκείας** (Council of Europe, 1950)
- **Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη** (Council of Europe, 1950)
- **Απαγόρευση βασανιστηρίων** και απάνθρωπης/ταπεινωτικής μεταχείρισης (Council of Europe, 1950)

Β. Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα

Αφορούν τις συνθήκες που επιτρέπουν αξιοπρεπή ζωή: εργασία, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική προστασία, στέγαση (OHCHR, n.d.; United Nations, 1948). Ενδεικτικά:

- **Δικαίωμα στην εργασία** (United Nations, 1948)
- **Δικαίωμα στην εκπαίδευση** (United Nations, 1948)
- **Δικαίωμα στην υγεία** (OHCHR, n.d.)
- **Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση** (United Nations, 1948)
- **Δικαίωμα στην αξιοπρεπή στέγαση** (OHCHR, n.d.)

Σημείωση: Σε πολλά περιστατικά που αφορούν Ρομά, τα εμπόδια εντοπίζονται συχνά σε αυτή την κατηγορία (π.χ. στέγαση, εκπαίδευση, υγεία), αλλά συχνά συνυπάρχουν και ζητήματα **μη διάκρισης** και **αξιοπρέπειας** (European Union, 2012; OHCHR, n.d.).

Γ. Συλλογικά ή «Δικαιώματα Αλληλεγγύης»

Αφορούν δικαιώματα που ασκούνται/νοηματοδοτούνται έντονα σε συλλογικό επίπεδο, όπως ανάπτυξη, περιβάλλον, προστασία μειονοτήτων (OHCHR, n.d.). Ενδεικτικά:

- **Δικαίωμα στην ανάπτυξη** (OHCHR, n.d.)
- **Δικαίωμα στο περιβάλλον** (OHCHR, n.d.)
- **Δικαιώματα μειονοτήτων** (OHCHR, n.d.)

Σημαντική Σημείωση:

Η μη διάκριση λειτουργεί ως **οριζόντια αρχή**: διαπερνά και τις τρεις κατηγορίες. Δηλαδή, ένα περιστατικό μπορεί να αφορά π.χ. στέγαση ή εκπαίδευση (κοινωνικά δικαιώματα), αλλά να έχει ταυτόχρονα διάσταση **εθνοτικής διάκρισης** ή/και **ταπεινωτικής μεταχείρισης**, κάτι που αλλάζει τον τρόπο τεκμηρίωσης και τα πιθανά κανάλια αναφοράς (European Union, 2012; Council of Europe, 1950).

1.3 Διακρίσεις, Ρατσισμός και Αντιτσιγγανισμός: ορισμοί, μορφές και πρακτική αναγνώριση.

Στόχος του κεφαλαίου είναι να εστιάσουμε και να κατανοήσουμε τρεις έννοιες που εμφανίζονται συχνά στην πράξη όταν μιλάμε για κοινωνικό αποκλεισμό και άνιση πρόσβαση σε υπηρεσίες: **διάκριση**, **ρατσισμός** και **αντιτσιγγανισμός**. Στόχος είναι να υπάρχει κοινό λεξιλόγιο, ώστε η **τεκμηρίωση περιστατικών**, η αξιολόγηση και η παραπομπή/παρέμβαση να γίνονται με σαφήνεια και συνέπεια (European Union Agency for Fundamental Rights [FRA], 2018; Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR], n.d.).

1.3.1. Διάκριση (discrimination)

Διάκριση υπάρχει όταν ένα άτομο ή μια ομάδα υφίσταται **λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση**, αποκλείεται ή αντιμετωπίζει εμπόδια στην άσκηση δικαιωμάτων/στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, **λόγω** ενός χαρακτηριστικού που προστατεύεται από το δίκαιο (π.χ. εθνοτική καταγωγή, «φυλή», θρησκεία/πεποιθήσεις, γλώσσα, φύλο, αναπηρία, ηλικία) (European Union, 2012; OHCHR, n.d.). Η διάκριση μπορεί να εκδηλωθεί τόσο σε **δημόσιες υπηρεσίες** (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική πρόνοια, στέγαση) όσο και στον **ιδιωτικό τομέα** (εργασία, αγορά αγαθών/υπηρεσιών), ανάλογα με το πλαίσιο και την αρμοδιότητα.

Βασικές μορφές διάκρισης (χρήσιμες για αναγνώριση και καταγραφή):

- **Άμεση διάκριση:** όταν κάποιος αντιμετωπίζεται χειρότερα από άλλον σε αντίστοιχη κατάσταση *εξαιτίας* του προστατευόμενου χαρακτηριστικού (European Union, 2012).

Παράδειγμα: «Δεν εξυπηρετούμε Ρομά» ή «δεν νοικιάζουμε σε Ρομά».

- **Έμμεση διάκριση:** όταν ένας φαινομενικά ουδέτερος κανόνας/διαδικασία εφαρμόζεται σε όλους, αλλά στην πράξη έχει **δυσανάλογα αρνητικό αποτέλεσμα** για συγκεκριμένη ομάδα, χωρίς επαρκή δικαιολόγηση ή χωρίς εύλογες προσαρμογές (European Union, 2012).

Παράδειγμα: διαδικασία που προϋποθέτει συγκεκριμένο τύπο εγγράφων ή ψηφιακή πρόσβαση, χωρίς εναλλακτικές διαδρομές εξυπηρέτησης.

- **Παρενόχληση (harassment):** ανεπιθύμητη συμπεριφορά που συνδέεται με προστατευόμενο χαρακτηριστικό και έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ή τη δημιουργία εκφοβιστικού/εχθρικού/ταπεινωτικού περιβάλλοντος (European Union, 2012).

Με τη συγχρηματοδότηση:

Παράδειγμα: υποτιμητικά σχόλια, χλευασμός ή «αστεία» που στοχοποιούν την ομάδα.

- **Εντολή/υπόδειξη για διάκριση:** όταν κάποιο πρόσωπο με εξουσία (τυπική ή άτυπη) δίνει οδηγία σε άλλον να προχωρήσει σε διάκριση (European Union, 2012).

Σύνδεση με το 1.2: Η διάκριση προσβάλλει άμεσα την αρχή της **μη διάκρισης και ισότητας** και συχνά συνδέεται με παραβιάσεις **αξιοπρέπειας, συμμετοχής** (π.χ. δεν ακούγεται/δεν ενημερώνεται το άτομο) και **πρόσβασης σε αποτελεσματική προσφυγή** (European Union, 2012; OHCHR, n.d.).

1.3.2 Ρατσισμός (racism): επίπεδα και εκδηλώσεις

Ο **ρατσισμός** περιλαμβάνει ιδεολογίες, στάσεις, λόγο και πρακτικές που κατασκευάζουν ή αναπαράγουν ιεραρχήσεις μεταξύ ομάδων (π.χ. «ανωτερότητα/κατωτερότητα») και οδηγούν σε αποκλεισμό, στοχοποίηση, βία ή άνιση μεταχείριση (OHCHR, n.d.). Για πρακτικούς σκοπούς, είναι χρήσιμο να τον βλέπουμε σε δύο αλληλένδετα επίπεδα:

- **Διαπροσωπικός ρατσισμός:** προσβολές, απειλές, αποστροφή, επιθετική συμπεριφορά, ρατσιστικός λόγος.
- **Θεσμικός/δομικός ρατσισμός:** κανόνες, διαδικασίες ή καθιερωμένες πρακτικές που παράγουν **συστηματικά** άνισα αποτελέσματα για συγκεκριμένες ομάδες, ακόμη κι όταν δεν δηλώνεται ρητά πρόθεση διάκρισης (FRA, 2018; OHCHR, n.d.).

Η διάκριση μπορεί να είναι το **νομικά αναγνωρίσιμο αποτέλεσμα** μιας ρατσιστικής στάσης ή ενός δομικού αποκλεισμού. Αντίστροφα, ο ρατσισμός συχνά εξηγεί *γιατί* επαναλαμβάνονται παρόμοια περιστατικά σε βάρος της ίδιας ομάδας.

1.3.3 Αντιτσιγγανισμός (anti-Gypsyism / antigypsyism)

Ο **αντιτσιγγανισμός** είναι μια **ειδική μορφή ρατσισμού** που στοχοποιεί τους Ρομά (και, ανάλογα με το πλαίσιο, και άλλες συγγενείς κοινότητες). Συνδέεται με μακροχρόνια στερεότυπα, στιγματισμό και πρακτικές αποκλεισμού που εκδηλώνονται σε κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο (FRA, 2018).

Στην πράξη, ο αντιτσιγγανισμός μπορεί να εμφανίζεται ως:

- **Γενικεύσεις/στερεοτυπικός λόγος** («όλοι οι Ρομά είναι...»),

Με τη συγχρηματοδότηση:

- **Συλλογική ενοχοποίηση** (απόδοση ευθύνης σε μια ομάδα για πράξεις μεμονωμένων ατόμων),
- **Κανονικοποίηση υποτιμητικής γλώσσας** ή «χιούμορ» που οδηγεί σε παρενόχληση,
- **Διαχωρισμός (segregation)** ή αποκλεισμός, π.χ. σε εκπαίδευση, στέγαση, παροχές/υπηρεσίες,
- **Στοχοποίηση** σε ελέγχους ή πρακτικές που εφαρμόζονται δυσανάλογα συχνά σε Ρομά (FRA, 2018).

Αντιτσιγγανισμός & κοινωνική ένταξη: Ο αντιτσιγγανισμός λειτουργεί συχνά ως εμπόδιο σε δικαιώματα της κατηγορίας Β (εκπαίδευση, εργασία, υγεία, στέγαση), ενώ ταυτόχρονα πλήττει την **αξιοπρέπεια** και την **ίση μεταχείριση**—άρα είναι καίριο ζήτημα στο πλαίσιο δράσεων ένταξης (European Union, 2012; FRA, 2018).

1.3.4 Από τις έννοιες στην πράξη: γρήγορη «χαρτογράφηση» περιστατικού

Για να συνδέουμε ένα περιστατικό με δικαιώματα και να αποφασίζουμε επόμενα βήματα, βοηθά η εξής ακολουθία:

1. **Γεγονός:** τι ακριβώς συνέβη (ουδέτερη περιγραφή).
2. **Πεδίο:** σε ποιον χώρο/υπηρεσία συνέβη (π.χ. σχολείο, ΚΕΠ, νοσοκομείο, εργασία, στέγαση).
3. **Πιθανή μορφή:** άμεση/έμμεση διάκριση, παρενόχληση, εντολή για διάκριση.
4. **Κριτήριο:** ποιο χαρακτηριστικό φαίνεται να συνδέεται (π.χ. εθνική καταγωγή/γλώσσα).
5. **Δικαιώματα & αρχές:** ποιο δικαίωμα επηρεάζεται (Α/Β/Γ) και ποια αρχή του 1.2 (μη διάκριση, αξιοπρέπεια, συμμετοχή, λογοδοσία).
6. **Συνέπειες:** πρακτικό αποτέλεσμα (άρνηση υπηρεσίας, καθυστέρηση, απώλεια παροχής, ψυχολογική επιβάρυνση).
7. **Τεκμήρια:** έγγραφα, αριθμοί πρωτοκόλλου, ονόματα/ρόλοι, μηνύματα, μάρτυρες (όπου είναι ασφαλές).

Με τη συγχρηματοδότηση:

8. **Επόμενα βήματα:** εσωτερικό παράπονο/αναφορά, ανεξάρτητος φορέας, νομική συμβουλή—ανάλογα με το ρίσκο, τη βούληση και την ασφάλεια του ατόμου (FRA, 2018; OHCHR, n.d.).

Πλαίσιο παραδειγμάτων (για συζήτηση στην ομάδα)

Παράδειγμα 1 - (άμεση διάκριση): Άρνηση εξυπηρέτησης με ρητή αναφορά σε καταγωγή.

Χαρακτηρισμός: άμεση διάκριση + προσβολή αξιοπρέπειας (European Union, 2012).

Παράδειγμα 2 - (έμμεση διάκριση): Διαδικασία που αποκλείει δυσανάλογα συγκεκριμένη κοινότητα επειδή δεν προβλέπει εναλλακτικές/υποστήριξη, παρότι ο στόχος θα μπορούσε να επιτευχθεί με λιγότερο αποκλειστικό τρόπο.

Χαρακτηρισμός: έμμεση διάκριση (European Union, 2012).

Παράδειγμα 3 - (παρενόχληση): Υποτιμητικά σχόλια ή χλευασμός σε σχολείο/υπηρεσία που δημιουργούν εχθρικό περιβάλλον.

Χαρακτηρισμός: παρενόχληση + ζήτημα αξιοπρέπειας (European Union, 2012; Council of Europe, 1950).

2. Εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη μη διάκριση και την καταπολέμηση του ρατσισμού/αντιτσιγγανισμού.

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει συνοπτικά το **εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο** που θεμελιώνει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με έμφαση στην **ισότητα**, τη **μη διάκριση** και την αντιμετώπιση του **ρατσισμού/αντιτσιγγανισμού**. Εξετάζονται οι βασικοί πυλώνες του **διεθνούς δικαίου** (συμβάσεις και μηχανισμοί), το **ευρωπαϊκό πλαίσιο** (Συμβούλιο της Ευρώπης και Ευρωπαϊκή Ένωση) και, στη συνέχεια, οι κύριες ρυθμίσεις του **εθνικού δικαίου** και οι αρμόδιοι θεσμικοί μηχανισμοί. Στόχος είναι να δοθεί ένας σύντομος «χάρτης» των κανόνων και των εργαλείων που αξιοποιούνται για την **αναγνώριση, τεκμηρίωση και παραπομπή** περιστατικών, πριν την αναλυτική ανάπτυξη των επιμέρους υποενοτήτων.

2.1 Σκοπός και χρησιμότητα του νομοθετικού πλαισίου

Η αναφορά στο εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο δεν αποτελεί τυπική «νομική» παρένθεση, αλλά βασικό εργαλείο για την **κατανόηση**, την **τεκμηρίωση** και την **αντιμετώπιση** περιστατικών που σχετίζονται με παραβιάσεις δικαιωμάτων, διακρίσεις, ρατσισμό και αντιτσιγγανισμό. Το πλαίσιο αυτό καθορίζει τι προστατεύεται, ποιος έχει υποχρεώσεις και ποια μέσα υπάρχουν για αποκατάσταση.

2.1.1 Τι προσφέρει πρακτικά το νομοθετικό πλαίσιο

Στην πράξη, το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργεί ως:

- **Κοινή γλώσσα ορισμών:** Διευκρινίζει τι σημαίνουν έννοιες όπως *άμεση διάκριση, έμμεση διάκριση, παρενόχληση, εντολή για διάκριση*, καθώς και τι συνιστά άνιση μεταχείριση σε διαφορετικά πεδία (εργασία, εκπαίδευση, υγεία, στέγαση, πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες).
- **Χάρτης υποχρεώσεων:** Προσδιορίζει τις υποχρεώσεις της Πολιτείας και των δημόσιων φορέων (και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδιωτών/εργοδοτών/παρόχων υπηρεσιών) να **σέβονται**, να **προστατεύουν** και να **προάγουν** τα δικαιώματα.

- **Πλαίσιο λογοδοσίας:** Ορίζει ποιοι μηχανισμοί μπορούν να εξετάσουν μια υπόθεση (διοικητικές διαδικασίες, ανεξάρτητες αρχές, δικαστήρια) και τι μπορούν να επιβάλουν ή να προτείνουν (ακύρωση πράξης, συμμόρφωση, κυρώσεις, αποζημίωση).
- **Εργαλείο τεκμηρίωσης:** Καθοδηγεί το «τι χρειάζεται να γράψουμε» και «τι χρειάζεται να συλλέξουμε» (χρονολόγιο, συγκρίσιμες περιπτώσεις, έγγραφα, μαρτυρίες), ώστε μια αναφορά να είναι σαφής, επαληθεύσιμη και να συνδέεται με συγκεκριμένες υποχρεώσεις.

2.1.2 Πώς συνδέεται με τη διαχείριση περιστατικών

Το νομοθετικό πλαίσιο βοηθά να μετατραπεί ένα γεγονός από γενική εμπειρία αδικίας σε **υπόθεση που μπορεί να αξιολογηθεί** και να προωθηθεί:

1. **Αναγνώριση:** Μήπως πρόκειται για διάκριση (άμεση/έμμεση) ή για παρενόχληση; Σε ποιο πεδίο συνέβη (π.χ. υπηρεσία, σχολείο, εργασία);
2. **Συσχέτιση με δικαιώματα:** Ποια δικαιώματα ή αρχές πιθανόν θίγονται (ισότητα, αξιοπρέπεια, πρόσβαση σε υπηρεσία, προστασία από βία);
3. **Επιλογή οδού:** Είναι αποτελεσματικότερο ένα διοικητικό παράπονο, μια αναφορά σε φορέα ισότητας/ανεξάρτητη αρχή ή δικαστική οδός;
4. **Στόχος αποκατάστασης:** Τι ζητείται; (π.χ. άμεση παροχή υπηρεσίας, άρση αποκλεισμού, αλλαγή πρακτικής, διερεύνηση, κυρώσεις).

2.1.3 Γιατί είναι κρίσιμο σε ζητήματα ρατσισμού/αντιτσιγγανισμού

Σε περιστατικά που αφορούν ρατσισμό ή αντιτσιγγανισμό, το νομικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί:

- Συχνά οι πρακτικές εμφανίζονται ως «ουδέτερες» (π.χ. κανόνες ή διαδικασίες), αλλά στην πράξη οδηγούν σε **δυσανάλογο αποκλεισμό** συγκεκριμένων ομάδων· εδώ η έννοια της **έμμεσης διάκρισης** είναι κρίσιμη.
- Μπορεί να υπάρχει **σωρευτικότητα** ή «μοτίβο» περιστατικών (επαναλαμβανόμενες αρνήσεις/καθυστερήσεις/διαφορετική μεταχείριση), και η νομική τεκμηρίωση βοηθά να αναδειχθεί ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένα γεγονότα.

Με τη συγχρηματοδότηση:

- Διευκολύνει τη διασταύρωση με άλλους παράγοντες ευαλωτότητας (π.χ. παιδί, αναπηρία, φτώχεια, έλλειψη εγγράφων), ώστε να εξετάζονται πιθανές **διασταυρούμενες διακρίσεις**.

2.2. Διεθνές Πλαίσιο (ΟΗΕ): Βασικές Αρχές , Συμβάσεις & Μηχανισμοί.

Το διεθνές πλαίσιο προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με κεντρικό άξονα το σύστημα του ΟΗΕ, αποτελεί το πρώτο επίπεδο κανόνων που δεσμεύει τα κράτη ως προς την **ισότητα** και την **απαγόρευση των διακρίσεων**. Η αξία του για το παρόν εκπαιδευτικό υλικό είναι διπλή: αφενός προσφέρει τις βασικές έννοιες και αρχές που λειτουργούν ως «ελάχιστο κοινό» προστασίας, αφετέρου παρέχει σημεία αναφοράς για την **τεκμηρίωση** και την **προώθηση** υποθέσεων σε εθνικό επίπεδο, ιδίως όταν αφορούν ρατσισμό και αντισιγανισμό.

2.2.1 Βασικές αρχές

Στον πυρήνα του συστήματος του ΟΗΕ βρίσκεται η παραδοχή ότι τα δικαιώματα είναι **καθολικά** και ότι όλοι/όλες απολαμβάνουν προστασία χωρίς διακρίσεις. Η **Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948)** διαμορφώνει το θεμελιώδες πλαίσιο αξιών και αρχών, πάνω στο οποίο στηρίχθηκαν μεταγενέστερες δεσμευτικές διεθνείς συμβάσεις (United Nations, 1948).

Ιδιαίτερα κρίσιμη για την παρούσα θεματική είναι η αρχή ότι η ισότητα δεν εξαντλείται σε τυπική «ίδια μεταχείριση», αλλά απαιτεί, όπου χρειάζεται, **ουσιαστικά μέτρα άρσης εμποδίων** που οδηγούν σε αποκλεισμό (United Nations, 1965; United Nations, 1966b).

2.2.2 Κύριες συμβάσεις του ΟΗΕ

Το διεθνές πλαίσιο εξειδικεύεται μέσα από συμβάσεις που καλύπτουν τόσο γενικά δικαιώματα όσο και ειδικότερες ομάδες ή πεδία:

- **ICERD (1965) – Εξάλειψη φυλετικών διακρίσεων:** αποτελεί τον βασικό πυλώνα για την αντιμετώπιση των φυλετικών/εθνοτικών διακρίσεων. Ζητά από τα κράτη να αποτρέπουν και να καταργούν διακρίσεις στη νομοθεσία και στην πράξη, να διασφαλίζουν ίση πρόσβαση σε βασικούς τομείς ζωής (π.χ. εκπαίδευση, εργασία, υγεία, στέγαση, υπηρεσίες) και να αντιμετωπίζουν την υποκίνηση μίσους και τη ρατσιστική βία.

Με τη συγχρηματοδότηση:

- **ICCPR (1966) – Ατομικά και πολιτικά δικαιώματα:** ενισχύει την προστασία από αυθαίρετη ή άνιση μεταχείριση, την ισότητα ενώπιον του νόμου και το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής.
- **ICESCR (1966) – Οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα:** είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν το ζήτημα αφορά πρόσβαση σε υγεία, εκπαίδευση, εργασία, κοινωνική προστασία και αξιοπρεπή διαβίωση, με ρητή υποχρέωση μη διάκρισης.
- **CRC (1989) – Δικαιώματα του παιδιού:** κρίσιμη για ζητήματα ένταξης και προστασίας παιδιών, ιδίως στο σχολείο και στις υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας, χωρίς διακρίσεις.
- **CRPD (2006) – Δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες:** σημαντική σε περιπτώσεις διασταύρωσης αποκλεισμού (π.χ. εθνοτική καταγωγή και αναπηρία), με έμφαση σε προσβασιμότητα και εύλογες προσαρμογές.

Σημείωση: Στην τεκμηρίωση, συχνά είναι πιο αποτελεσματικό να αναδεικνύεται το «σύνολο» των δικαιωμάτων που επηρεάζονται (π.χ. μη διάκριση + εκπαίδευση + αξιοπρέπεια) παρά να επιδιώκεται μία και μοναδική νομική «ετικέτα».

2.2.3 Τι υποχρεώνει τα κράτη να κάνουν

Οι συμβάσεις του ΟΗΕ δημιουργούν υποχρεώσεις που, για εκπαιδευτικούς σκοπούς, μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις πυλώνες:

1. **Σεβασμός (respect):** οι κρατικές αρχές και οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να απέχουν από διακριτικές πρακτικές και από αποφάσεις που οδηγούν σε άνιση μεταχείριση (United Nations, 1965; United Nations, 1966a).
2. **Προστασία (protect):** το κράτος οφείλει να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει διακρίσεις ή βία που προέρχονται και από τρίτους, ιδίως όταν έχει δυνατότητα παρέμβασης μέσω κανόνων, εποπτείας ή διαδικασιών καταγγελίας (United Nations, 1965; United Nations, 1966a).
3. **Διασφάλιση/προώθηση (fulfil):** απαιτούνται μέτρα που επιτρέπουν ουσιαστική άσκηση δικαιωμάτων, ιδιαίτερα σε πεδία όπου υπάρχουν δομικά εμπόδια (π.χ. πρόσβαση σε υπηρεσίες, εκπαίδευση, στέγαση, υγεία) (United Nations, 1966b; United Nations, 1989).

Με τη συγχρηματοδότηση:

Η λογική αυτή είναι κρίσιμη όταν μια πρακτική εμφανίζεται «ουδέτερη», αλλά στην πράξη παράγει **δυσανάλογες συνέπειες** και αναπαράγει αποκλεισμό (United Nations, 1965; United Nations, 1966b).

2.2.4 Μηχανισμοί παρακολούθησης και λογοδοσίας στον ΟΗΕ

Η εφαρμογή των συμβάσεων παρακολουθείται από **Επιτροπές Συνθηκών** (treaty bodies), οι οποίες εξετάζουν περιοδικές εκθέσεις των κρατών και εκδίδουν **συστάσεις**. Παράλληλα, σε ορισμένες περιπτώσεις, υφίστανται διαδικασίες για **ατομικές αναφορές**, όταν το κράτος έχει αποδεχθεί τη σχετική αρμοδιότητα (OHCHR, n.d.).

Επιπλέον, οι **Ειδικές Διαδικασίες** του ΟΗΕ (όπως Ειδικοί Εισηγητές για σύγχρονες μορφές ρατσισμού) λειτουργούν συμπληρωματικά, αναδεικνύοντας τάσεις, κινδύνους και καλές πρακτικές (OHCHR, n.d.).

Για τους σκοπούς του παρόντος υλικού, οι μηχανισμοί αυτοί έχουν κυρίως αξία ως:

- **πηγή προτύπων και ερμηνείας** (τι θεωρείται διάκριση και τι αποτελεσματική προστασία),
- **στήριγμα για συνηγορία και προτάσεις πολιτικής,**
- **πλαίσιο αναφοράς για την αξιολόγηση ελλειμμάτων εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο.**

2.2.5 Σύνδεση με την πράξη: γιατί μας αφορά στην καταγραφή περιστατικών

Το πλαίσιο του ΟΗΕ βοηθά να μετατραπεί μια εμπειρία αποκλεισμού σε σαφές ερώτημα δικαιωμάτων: **ποιο δικαίωμα επηρεάστηκε, ποια μορφή άνισης μεταχείρισης εμφανίζεται και υπήρξε αποτελεσματική ανταπόκριση;** Με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζει τόσο την ορθή καταγραφή όσο και τη στοχευμένη παραπομπή, ιδίως σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η στέγαση και η πρόσβαση σε υπηρεσίες.

Υπενθύμιση για την τεκμηρίωση

Κατέγραψε: **τι/πότε/πού, ποιο φορέας, τι αποτέλεσμα είχε** (αποκλεισμός/άρνηση/καθυστέρηση), **ποια στοιχεία υπάρχουν** (έγγραφα/μάρτυρες) και αν υπάρχει ένδειξη **άμεσης ή έμμεσης διάκρισης**. Σύνδεσέ το, όπου ταιριάζει, με την αρχή της **μη διάκρισης** και τα σχετικά δικαιώματα που προστατεύονται από το πλαίσιο του ΟΗΕ.

Με τη συγχρηματοδότηση:

2.3 Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Συμβούλιο της Ευρώπης και Ευρωπαϊκή Ένωση

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο προστασίας από τις διακρίσεις διαμορφώνεται από **δύο αλληλοσυμπληρούμενα συστήματα**: (α) το **Συμβούλιο της Ευρώπης** με κύριο εργαλείο την **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)** και τη νομολογία του **ΕΔΔΑ**, και (β) την **Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)** με δεσμευτικές οδηγίες και τον **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων** (Council of Europe, 1950/2021; European Union, 2012; European Commission, n.d.).

2.3.1 Συμβούλιο της Ευρώπης: ΕΣΔΑ, ΕΔΔΑ και πολιτικά εργαλεία

Η ΕΣΔΑ προστατεύει θεμελιώδη δικαιώματα (π.χ. ιδιωτική ζωή, ελευθερία, δίκαιη δίκη) και προβλέπει την **απαγόρευση διακρίσεων** κατά την απόλαυση των δικαιωμάτων της Σύμβασης (Council of Europe, 1950/2021). Η πρακτική σημασία προκύπτει από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η οποία λειτουργεί ως «ζωντανή» ερμηνεία των υποχρεώσεων των κρατών.

Παράλληλα, φορείς όπως η **ECRI** (European Commission against Racism and Intolerance) εκδίδουν **γενικές πολιτικές συστάσεις** και εκθέσεις ανά χώρα, χρήσιμες για εκπαίδευση, τεκμηρίωση και χάραξη πολιτικών (Council of Europe, n.d.-a).

Τι κρατάμε για εκπαιδευτικούς σκοπούς:

- Η ευρωπαϊκή προστασία δεν είναι μόνο «αρχές», αλλά και **νομολογία/πρότυπα πρακτικής**.
- Η τεκμηρίωση περιστατικών ενισχύεται όταν συνδέεται με **συγκεκριμένα δικαιώματα** και όχι μόνο με γενική επίκληση της «ισότητας» (Council of Europe, 1950/2021).

2.3.2 Ευρωπαϊκή Ένωση: Χάρτης και Οδηγίες κατά των διακρίσεων

Στο πλαίσιο της ΕΕ, ο **Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων** κατοχυρώνει δικαιώματα και ρητή απαγόρευση διακρίσεων (European Union, 2012). Επιπλέον, οι **οδηγίες ίσης μεταχείρισης** αποτελούν βασικά εργαλεία για την αντιμετώπιση διακρίσεων σε πεδία όπως η εργασία και (ανά περίπτωση) η πρόσβαση σε αγαθά/υπηρεσίες, με έμφαση:

- στις έννοιες **άμεσης** και **έμμεσης** διάκρισης,
- στην **παρενόχληση** ως μορφή διάκρισης,

Με τη συγχρηματοδότηση:

- στον ρόλο των εθνικών μηχανισμών εφαρμογής (European Commission, n.d.).

Ευρωπαϊκό Πλαίσιο & (ΟΗΕ): Το ευρωπαϊκό πλαίσιο συχνά προσφέρει πιο «λειτουργικές» έννοιες για την εφαρμογή σε εθνικές διαδικασίες (π.χ. ορισμοί, τεστ αναλογικότητας/αιτιολόγησης, μηχανισμοί καταγγελίας), ενώ το πλαίσιο του ΟΗΕ λειτουργεί ως πιο ευρύ «ελάχιστο πρότυπο» (European Union, 2012; European Commission, n.d.).

2.4 Εθνικό πλαίσιο: Συνταγματικές εγγυήσεις, νόμοι, φορείς και διαδικασίες εφαρμογής

Το εθνικό πλαίσιο στην Ελλάδα είναι, απλά, το «**εργαλείο**» μας για να μετατρέπουμε μια εμπειρία άνιση μεταχείρισης σε **δικαιώματα, υποχρεώσεις και ενέργειες**: ποιος έχει ευθύνη, ποιος μπορεί να παρέμβει και ποια διαδικασία ακολουθούμε. Επειδή οι διακρίσεις εμφανίζονται συχνά σε καθημερινά περιβάλλοντα (σχολείο, εργασία, υπηρεσίες, υγεία, στέγαση), είναι χρήσιμο το κεφάλαιο αυτό να μην μείνει στη θεωρία, αλλά να δίνει ένα καθαρό «**τι κάνω από αύριο**» (Hellenic Parliament, 2016; Συνήγορος του Πολίτη, n.d.).

2.4.1 Οι βασικές αρχές: Ισότητα και σεβασμός της ανθρώπινης αξίας

Στον πυρήνα του ελληνικού πλαισίου βρίσκεται η αρχή ότι:

Όλοι/όλες πρέπει να αντιμετωπίζονται με **σεβασμό** και **ισότητα**. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι/όλες θα έχουν πάντα την ίδια αντιμετώπιση «μηχανικά», αλλά ότι η διαφορετική μεταχείριση πρέπει να είναι **νόμιμη, αιτιολογημένη και δίκαιη**, χωρίς αποκλεισμούς που συνδέονται με χαρακτηριστικά όπως η εθνοτική καταγωγή, η θρησκεία, η αναπηρία, η ηλικία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός κ.ά. (Hellenic Parliament, 2019; Hellenic Parliament, 2016).

Γιατί μας νοιάζει πρακτικά;

Όταν ένα άτομο αποκλείεται από υπηρεσία ή αντιμετωπίζεται υποτιμητικά, το ερώτημα δεν είναι μόνο «ήταν αγένεια;», αλλά και «**παραβιάστηκε δικαίωμα;**» και «**υπάρχει διαδικασία προστασίας;**».

Με τη συγχρηματοδότηση:

2.4.2 Ο βασικός νόμος για την ίση μεταχείριση: Ν. 4443/2016

Ο Ν. 4443/2016 είναι το κεντρικό νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την **ίση μεταχείριση** και την **καταπολέμηση των διακρίσεων**. Περιγράφει τι θεωρείται διάκριση, σε ποια πεδία αναφέρεται και ποιοι φορείς μπορούν να αναλάβουν ρόλο προστασίας/διερεύνησης (Hellenic Parliament, 2016).

Για να γνωρίζεις πότε να χρησιμοποιείς αυτό τον νόμο, κράτα αυτά τα 3:

1. **Άμεση διάκριση:** όταν κάποιος/κάποια αντιμετωπίζεται χειρότερα *επειδή* έχει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.
2. **Έμμεση διάκριση:** όταν ένας κανόνας φαίνεται ουδέτερος, αλλά στην πράξη «χτυπά» δυσανάλογα μια ομάδα (π.χ. διαδικασία που αποκλείει συστηματικά άτομα με αναπηρία).
3. **Παρενόχληση:** όταν η συμπεριφορά δημιουργεί προσβλητικό ή εχθρικό περιβάλλον και συνδέεται με προστατευόμενο χαρακτηριστικό (Hellenic Parliament, 2016).

Πού εμφανίζονται συνήθως (ενδεικτικά):

- στην **εργασία** (πρόσληψη, όροι εργασίας, απόλυση, παρενόχληση),
- στην **εξυπηρέτηση από υπηρεσίες** ή στην πρόσβαση σε αγαθά/υπηρεσίες,
- σε **εκπαιδευτικά** και **υγειονομικά** πλαίσια, όπου οι άνθρωποι είναι συχνά σε πιο ευάλωτη θέση (Hellenic Parliament, 2016).

2.4.3 Όταν το περιστατικό αφορά ρατσιστική βία ή υποκίνηση μίσους

Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν είναι «μόνο» άνιση μεταχείριση, αλλά εμπεριέχουν **βία, απειλή, στοχοποίηση ή υποκίνηση μίσους**. Εκεί ενεργοποιείται και ειδικότερο πλαίσιο για την αντιμετώπιση ρατσισμού και ξενοφοβίας (Hellenic Parliament, 2014).

Πρακτικά σημάδια ότι “πάμε σε πιο σοβαρή οδό”:

- υπάρχει σωματική βία ή απειλή,
- υπάρχουν ρατσιστικοί χαρακτηρισμοί/σύμβολα ή ξεκάθαρη στοχοποίηση ομάδας,
- υπάρχει επανάληψη/μοτίβο ή φόβος κλιμάκωσης (Hellenic Parliament, 2014).

Σε τέτοιες περιπτώσεις, η καταγραφή είναι κρίσιμη και συχνά χρειάζεται άμεσα συνδυασμός **υποστήριξης** (κοινωνικής/νομικής) και **καταγγελίας**.

2.4.4 Ποιοι φορείς μπορούν να βοηθήσουν

Στην Ελλάδα, ανάλογα με το πού συνέβη το περιστατικό, υπάρχουν διαφορετικές «πόρτες»:

α) Συνήγορος του Πολίτη

Ο **Συνήγορος του Πολίτη** είναι από τους πιο χρήσιμους φορείς όταν το πρόβλημα αφορά **δημόσια διοίκηση** (π.χ. δήμος, δημόσια υπηρεσία, νοσοκομείο ως δημόσιος φορέας, διαδικασίες/αρνήσεις/καθυστερήσεις). Μπορεί να εξετάσει αναφορές, να ζητήσει πληροφορίες από υπηρεσίες και να διαμεσολαβήσει/διατυπώσει συστάσεις, ιδίως σε ζητήματα ίσης μεταχείρισης (Συνήγορος του Πολίτη, n.d.).

Πότε τον προτιμάμε: όταν θέλουμε σχετικά γρήγορα μια θεσμική παρέμβαση χωρίς να πάμε άμεσα σε δικαστήριο, και όταν εμπλέκεται δημόσια υπηρεσία.

β) Επιθεώρηση Εργασίας (για εργασιακά)

Αν το περιστατικό είναι **εργασιακό** (π.χ. διάκριση σε πρόσληψη/όρους εργασίας, παρενόχληση, άδικη μεταχείριση στον χώρο δουλειάς), το βασικό κανάλι είναι η **Επιθεώρηση Εργασίας**, που έχει ρόλο ελέγχου και διαχείρισης καταγγελιών στο πεδίο εργασίας (Hellenic Labour Inspectorate, n.d.).

γ) Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)

Η **ΕΕΔΑ** είναι ο εθνικός θεσμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν λειτουργεί συνήθως ως «γραφείο καταγγελιών» για κάθε ατομική υπόθεση, αλλά είναι πολύ σημαντική για **πρότυπα, εκθέσεις, συστάσεις και τεκμηρίωση** που βοηθούν εκπαιδευτικά προγράμματα και δημόσιες πολιτικές (Greek National Commission for Human Rights, n.d.).

Για τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας των φορέων, συμβουλευτείτε το Παράρτημα 2 στο τέλος του εγχειριδίου.

2.4.5 Σύνδεση εθνικού με ευρωπαϊκό/διεθνές πλαίσιο

Το ελληνικό δίκαιο δεν λειτουργεί σε κενό: ο Ν. 4443/2016 και οι εθνικοί μηχανισμοί προστασίας συνδέονται με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το ευρωπαϊκό δίκαιο και τα διεθνή πρότυπα. Αυτό έχει δύο πρακτικές συνέπειες:

- Υπάρχουν **κοινές έννοιες** (π.χ. άμεση/έμμεση διάκριση, παρενόχληση) που βοηθούν να περιγράψουμε σωστά ένα περιστατικό.

Με τη συγχρηματοδότηση:

- Η «ποιότητα» της προστασίας κρίνεται από το αν τα ένδικα/διοικητικά μέσα είναι **πραγματικά αποτελεσματικά** και όχι μόνο τυπικά (Hellenic Parliament, 2016; European Union, 2012).

Άσκηση: «Διάλεξε διαδρομή» — από το περιστατικό στην πράξη

Οδηγίες: Διάβασε το σενάριο και συμπλήρωσε τον πίνακα. Μπορεί να γίνει ατομικά ή σε μικρές ομάδες. Στο τέλος, συγκρίνετε απαντήσεις και συζητήστε γιατί επιλέξατε διαφορετική «διαδρομή».

Σενάριο

Η Μαρία (ενήλικη) πηγαίνει σε δημόσια υπηρεσία για να ολοκληρώσει μια διαδικασία. Στο γκισέ, υπάλληλος της λέει: «Δεν εξυπηρετώ τέτοιους ανθρώπους εδώ» και την παραπέμπει να “ξαναέρθει άλλη μέρα”, χωρίς να δώσει γραπτή αιτιολογία. Άλλοι πολίτες εξυπηρετούνται κανονικά. Η Μαρία αισθάνεται ταπείνωση και φεύγει. Έχει μαζί της το νούμερο προτεραιότητας και θυμάται την ώρα/ημερομηνία.

1) Γρήγορη ταξινόμηση (2 λεπτά)

Συμπλήρωσε:

- **Πεδίο:** ☐ εργασία ☐ εκπαίδευση ☐ υγεία ☐ δημόσια υπηρεσία ☐ άλλο: _____
- **Τι** _____ **μπορεί** _____ **να** _____ **είναι;**
☐ άμεση διάκριση ☐ έμμεση διάκριση ☐ παρενόχληση ☐ άλλο: _____
- **Διεθνές επίπεδο (1 αρχή/δικαίωμα):** _____
- **Ευρωπαϊκό επίπεδο (1 λέξη-κλειδί):** ☐ ίση μεταχείριση ☐ πρόσβαση σε υπηρεσίες ☐ αποτελεσματική προστασία ☐ άλλο: _____
- **Εθνικό επίπεδο (1 νόμος/μηχανισμός που “ταιριάζει”):**

Με τη συγχρηματοδότηση:

3. Υποχρεώσεις των Πολιτών

3.1. Βασικές Έννοιες: Δικαιώματα, Υποχρεώσεις & Ευθύνη

Τα ανθρώπινα δικαιώματα λειτουργούν σε δύο επίπεδα:

1. **Υποχρεώσεις του κράτους** (κύρια ευθύνη): να σέβεται, να προστατεύει και να εκπληρώνει τα δικαιώματα (νομοθεσία, υπηρεσίες, αποτελεσματικές διαδικασίες προσφυγής).
2. **Υποχρεώσεις/ευθύνες των πολιτών** (καθημερινό επίπεδο): να μη βλάπτουν τα δικαιώματα των άλλων και να συμβάλλουν σε περιβάλλον ασφάλειας, ισότητας και αξιοπρέπειας.

Στο πλαίσιο αυτού του υλικού, «υποχρεώσεις πολιτών» δεν σημαίνει ότι ο πολίτης γίνεται «ελεγκτής» ή «δικαστής». Σημαίνει ότι:

- **αποφεύγει συμπεριφορές** που προκαλούν βλάβη ή αποκλεισμό,
- **σέβεται τους κανόνες συμβίωσης και νομιμότητας,**
- **χρησιμοποιεί υπεύθυνα** τους θεσμούς και τις διαδικασίες (αναφορές/παράπονα/καταγγελίες),
- και **στηρίζει** με ασφαλή τρόπο όσους/όσες βρίσκονται σε ευάλωτη θέση.

3.1.1. Οι κύριες υποχρεώσεις των πολιτών απέναντι στους άλλους

1. Σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της ισότητας

Η πιο βασική υποχρέωση είναι ο σεβασμός της αξιοπρέπειας κάθε ανθρώπου. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι:

- δεν αντιμετωπίζουμε κάποιον/κάποια ως «λιγότερο άξιο/η»,
- δεν τον/την εξευτελίζουμε ή ταπεινώνουμε,
- δεν τον/την αποκλείουμε από αγαθά, υπηρεσίες, συμμετοχή, ευκαιρίες.

Παραδείγματα καθημερινής εφαρμογής

- Στον χώρο εργασίας: ίση μεταχείριση, επαγγελματικός σεβασμός, μηδενική ανοχή σε παρενόχληση.
- Στο σχολείο/εκπαίδευση: συμπεριληπτική συμπεριφορά, αποφυγή εκφοβισμού/στοχοποίησης.

Με τη συγχρηματοδότηση:

- Στον δημόσιο χώρο: σεβασμός σε άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένους, άτομα που μιλούν άλλη γλώσσα, κ.λπ.

2. Υποχρέωση μη διάκρισης και αποφυγής παρενόχλησης

Οι πολίτες έχουν υποχρέωση να αποφεύγουν συμπεριφορές που οδηγούν σε **άμεση διάκριση** (ξεκάθαρη διαφορετική μεταχείριση) ή σε **έμμεση διάκριση** (κανόνες/πρακτικές που φαίνονται ουδέτεροι αλλά αποκλείουν ομάδες), καθώς και **παρενόχληση** (συμπεριφορά που δημιουργεί εχθρικό, προσβλητικό ή εκφοβιστικό περιβάλλον).

Τι σημαίνει αυτό σε πρακτικό επίπεδο

- Δεν «κάνω εξυπηρετήσεις» μόνο σε όσους/όσες θεωρώ «δικούς μου».
- Δεν αποδέχομαι ως «φυσιολογικά» τα υποτιμητικά σχόλια για ομάδες.
- Δεν μετατρέπω τη διαφορά (γλώσσα, εμφάνιση, θρησκεία, αναπηρία) σε αφορμή χλεύης.

3. Υποχρέωση αποφυγής βίας, απειλής και στοχοποίησης

Καμία κοινωνία δικαιωμάτων δεν μπορεί να λειτουργήσει όταν η διαφωνία μετατρέπεται σε εκφοβισμό ή βία. Ως πολίτες οφείλουμε:

- να μην ασκούμε βία,
- να μην απειλούμε,
- να μην υποκινούμε άλλους σε επιθετικότητα ή στοχοποίηση,
- να μη συμμετέχουμε σε «ομαδικό εξευτελισμό» (και ψηφιακά).

4. Υποχρέωση σεβασμού της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων

Η προστασία δικαιωμάτων συνδέεται και με την ιδιωτικότητα. Υποχρέωση του πολίτη είναι:

- να μη δημοσιοποιεί προσωπικά δεδομένα άλλων χωρίς λόγο/δικαίωμα,
- να αποφεύγει «διαπόμπευση» (ονόματα, φωτογραφίες, διευθύνσεις, βίντεο) ειδικά όταν το άτομο είναι ευάλωτο,
- να διαχειρίζεται με προσοχή οποιαδήποτε καταγραφή (screenshots, βίντεο) ώστε να μη δημιουργεί νέα βλάβη.

Σημείωση: όταν προτείνεται «καταγραφή περιστατικού», να τονίζεται ότι γίνεται **νόμιμα, με ασφάλεια και με σεβασμό.**

3.2. Υποχρεώσεις των πολιτών στον δημόσιο λόγο και στο διαδίκτυο

3.2.1 Υπεύθυνη έκφραση και αποφυγή ρητορικής μίσους

Η ελευθερία της έκφρασης είναι θεμελιώδης, αλλά συνοδεύεται από ευθύνη. Ο πολίτης οφείλει:

- να αποφεύγει περιεχόμενο που στοχοποιεί ομάδες ή προτρέπει σε βία,
- να μην κανονικοποιεί την ταπείνωση («αστεία» που αναπαράγουν στερεότυπα),
- να κατανοεί ότι η επανάληψη τέτοιου λόγου δημιουργεί κλίμα φόβου και αποκλεισμού.

3.2.2 Υποχρέωση περιορισμού της παραπληροφόρησης

Η διάδοση ψευδών πληροφοριών μπορεί να προκαλέσει στοχοποίηση και κοινωνική ένταση. Βασικές υπεύθυνες πρακτικές:

- έλεγχος πηγής πριν κοινοποιήσουμε,
- αποφυγή «γενικεύσεων» για ομάδες,
- διόρθωση όταν διαπιστώνεται λάθος,
- χρήση των μηχανισμών αναφοράς (report) στις πλατφόρμες όταν υπάρχει στοχοποίηση/απειλή.

Να θυμάσαι:

Ότι ένα δικαίωμα φαίνεται πιο καθαρά όταν το κοιτάς μέσα από δύο ερωτήσεις: **ποιος επηρεάζεται και τι ακριβώς του στερείται ή του επιβάλλεται.** Αν απαντήσεις απλά και συγκεκριμένα σε αυτές, αποφεύγεις τις γενικότητες, εντοπίζεις την ουσία του προβλήματος και δημιουργείς τη βάση που χρειάζεται για να περάσεις στο επόμενο στάδιο: **καταγραφή και τεκμηρίωση** με τρόπο που να μπορεί να υποστηριχθεί.

3.3. Βασικοί Κανόνες: όταν ο Πολίτης γίνεται μάρτυρας παραβίασης.

Κανόνας 1: Ασφάλεια πρώτα

Με τη συγχρηματοδότηση:

Ο πολίτης δεν υποχρεούται να θέσει τον εαυτό του σε κίνδυνο. Αν υπάρχει πιθανότητα κλιμάκωσης:

- απομακρυνόμαστε,
- ζητάμε βοήθεια από υπεύθυνο χώρου/προϊστάμενο/ασφάλεια,
- και εφόσον χρειάζεται ενεργοποιούνται οι κατάλληλες αρχές.

Κανόνας 2: Στήριξη του θύματος χωρίς πίεση

Μερικές απλές, αποτελεσματικές φράσεις:

- «Είσαι ασφαλής/ές; Θες να κάτσω μαζί σου;»
- «Θες να πούμε τι συνέβη και να το σημειώσουμε;»
- «Θες να είμαι μάρτυρας αν κάνεις αναφορά;»

Ο στόχος είναι να μειωθεί η απομόνωση και να γίνει εφικτή η επόμενη κίνηση.

Κανόνας 3: Καταγραφή γεγονότων (όχι ερμηνειών)

Ο “ενεργός μάρτυρας” βοηθά καταγράφοντας:

- χρόνο/τόπο,
- ποιοι ήταν παρόντες,
- τι ειπώθηκε/έγινε όσο πιο ακριβώς γίνεται,
- τι συνέπεια είχε (π.χ. άρνηση εξυπηρέτησης).

Μην ξεχνάς!

Να έχεις πάντα στο μυαλό σου ότι η γνώση χωρίς δράση μένει μισή. Τα κεφάλαια που προηγήθηκαν σου δείχνουν **ποια δικαιώματα** και **γιατί** προστατεύονται· το 3.3 σε προετοιμάζει για το **πώς** προχωράς με ασφάλεια. Και αυτή ακριβώς η σύνδεση ανοίγει τον δρόμο για το επόμενο κεφάλαιο: τη **συλλογή, σύνταξη και υποβολή αναφορών**, ώστε η εμπειρία να μετατραπεί σε οργανωμένο αίτημα διερεύνησης και αποκατάστασης.

Με τη συγχρηματοδότηση:

4. Συλλογή, Σύνταξη και Υποβολή Αναφορών για Παραβιάσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

4.1 Σκοπός και βασικές αρχές του κεφαλαίου

Το κεφάλαιο αυτό λειτουργεί ως **πρακτικός οδηγός** για το πώς ένα άτομο (θύμα, μάρτυρας ή υποστηρικτής) μπορεί να **συλλέξει πληροφορίες**, να **συντάξει** και να **υποβάλει** μια αναφορά που αφορά πιθανή παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τρόπο:

- **σαφή και τεκμηριωμένο**, ώστε να μπορεί να διερευνηθεί,
- **ασφαλή**, ώστε να αποφεύγονται περαιτέρω κίνδυνοι,
- **νόμιμο**, ιδίως ως προς προσωπικά δεδομένα και καταγραφές,
- **σεβαστικό**, προς όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα (συμπεριλαμβανομένων μαρτύρων).

Βασικές αρχές:

1. **Ασφάλεια και προστασία** του θύματος/αναφέροντος.
2. **Ακρίβεια** (γεγονότα, όχι υποθέσεις).
3. **Ελαχιστοποίηση δεδομένων** (κρατάμε ό,τι χρειάζεται).
4. **Εμπιστευτικότητα** όπου προβλέπεται.
5. **Καλή πίστη** και αποφυγή κακόβουλων/ψευδών καταγγελιών.

4.2 Τι είναι «αναφορά» και πότε έχει νόημα να υποβληθεί

Αναφορά είναι μια δομημένη καταγραφή περιστατικού/πρακτικής που θεωρείται ότι παραβιάζει ή περιορίζει δικαιώματα (ή δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο παραβίασης), με σκοπό την **ενεργοποίηση διαδικασίας διερεύνησης/διόρθωσης**.

Έχει νόημα να γίνει αναφορά όταν:

- υπάρχει **συγκεκριμένο περιστατικό** (ημερομηνία/τόπος/εμπλεκόμενοι), ή
- υπάρχει **επαναλαμβανόμενη πρακτική/μοτίβο** (π.χ. συστηματική άνιση μεταχείριση), ή
- υπάρχει **επικείμενος κίνδυνος** (π.χ. απειλές/στοχοποίηση), όπου προέχει η προστασία.

Με τη συγχρηματοδότηση:

Σημείωση: Η αναφορά δεν απαιτεί από τον πολίτη να «αποδείξει νομικά» την παραβίαση. Απαιτεί να καταθέσει **καθαρά γεγονότα και διαθέσιμα στοιχεία**, ώστε ο αρμόδιος φορέας να αξιολογήσει.

4.3 Ποιος/ποια μπορεί να υποβάλει αναφορά και με ποια ιδιότητα

Αναφορά μπορεί να υποβάλει:

- **Το θύμα** (άτομο που υπέστη τη βλάβη/άνιση μεταχείριση).
- **Μάρτυρας** (άτομο που είδε/άκουσε/διαπίστωσε).
- **Τρίτος/η υποστηρικτής/τρια** (π.χ. συγγενής, συνήγορος, ΜΚΟ), όπου επιτρέπεται ή με εξουσιοδότηση.
- **Επαγγελματίας** με ειδικές υποχρεώσεις (σε ορισμένα πλαίσια): π.χ. όταν εμπλέκονται ανήλικοι ή κίνδυνος σοβαρής βλάβης (ανάλογα με το πλαίσιο/κανόνες).

4.4 Συλλογή πληροφοριών και στοιχείων (πριν τη σύνταξη)

➤ **Πρώτη καταγραφή (εντός 24–48 ωρών, όταν είναι δυνατό)**

Η μνήμη αλλοιώνεται γρήγορα. Η πρώτη καταγραφή καλό είναι να περιλαμβάνει:

- **Πότε** έγινε (ημερομηνία, ώρα, διάρκεια).
- **Πού** έγινε (διεύθυνση/χώρος/υπηρεσία/τμήμα).
- **Ποιοι** ήταν παρόντες (ονόματα ή περιγραφές, ρόλοι/ιδιότητες).
- **Τι ακριβώς** ειπώθηκε/έγινε (όσο πιο αυτούσιο γίνεται).
- **Πώς** αντέδρασε το θύμα/ο φορέας (αρνήθηκαν; απομάκρυναν; γέλασαν; απείλησαν;).
- **Τι αποτέλεσμα** είχε (στέρξη υπηρεσίας, αποκλεισμός, βλάβη, φόβος, οικονομική απώλεια).

Κανόνας ποιότητας: γράφουμε **γεγονότα** (τι συνέβη) και τα ξεχωρίζουμε από **εκτίμηση** (πώς το βιώσαμε/τι νομίζουμε ότι σημαίνει).

➤ **4.4.2 Τύποι στοιχείων (τι μπορεί να είναι χρήσιμο)**

- **Έγγραφα/διοικητικά στοιχεία:** αιτήσεις, απορρίψεις, πρωτόκολλα, κανονισμοί, ανακοινώσεις.
- **Επικοινωνίες:** email, SMS, μηνύματα εφαρμογών, επιστολές.
- **Υλικό πλατφορμών:** δημοσιεύσεις, σχόλια, links, ημερομηνίες/ώρα, usernames.
- **Μαρτυρίες:** στοιχεία επικοινωνίας μαρτύρων και σύντομη περίληψη του τι μπορούν να επιβεβαιώσουν.
- **Ιατρικά/τεχνικά στοιχεία** (όπου υπάρχουν): ιατρική γνωμάτευση, βεβαιώσεις, τεχνικές εκθέσεις.
- **Χρονολόγιο:** λίστα γεγονότων σε σειρά.

Προσοχή: προσωπικά δεδομένα, εμπιστευτικότητα και νόμιμη καταγραφή

Αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση να ακολουθούμε τα εξής βήματα:

- Συλλέγουμε/μοιραζόμαστε **μόνο ό,τι είναι αναγκαίο** για τη διερεύνηση.
- Προσέχουμε να **μην εκθέτουμε** τρίτα πρόσωπα, ειδικά ανήλικους/ευάλωτα άτομα.
- Αποφεύγουμε δημόσια «διαπόμπευση» στα κοινωνικά δίκτυα.
- Για **ηχογράφηση/βιντεοσκόπηση**: οι κανόνες μπορεί να είναι αυστηροί και διαφέρουν ανά περίπτωση. Στο υλικό σας, μπορείτε να βάλετε ασφαλή διατύπωση:
«Πριν καταγράψετε ή δημοσιοποιήσετε υλικό, εξετάστε τη νομιμότητα και την αναγκαιότητα. Προτιμήστε επίσημα κανάλια αναφοράς.»

Με τη συγχρηματοδότηση:

5. Ρόλοι, Αρμοδιότητες και Ροή Διαβίβασης Αναφορών

Η διαχείριση μιας αναφοράς/αιτήματος δεν αποτελεί μία μεμονωμένη ενέργεια, αλλά μια **αλυσίδα βημάτων** που συνήθως περιλαμβάνει καταγραφή, εσωτερική επεξεργασία, παραπομπή σε αρμόδιους φορείς και παρακολούθηση της εξέλιξης. Για να λειτουργεί η διαδικασία με συνέπεια σε διαφορετικά προγράμματα, είναι σημαντικό να είναι ξεκάθαροι οι **φορείς που εμπλέκονται** και το **βασικό αντικείμενο** του καθενός. Στα παρακάτω σημεία αποτυπώνονται συνοπτικά οι κύριοι εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους.

Εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους

1. Φορέας/Δομή Πρώτης Επαφής (καταγραφή)

- Παραλαμβάνει την αναφορά και την καταγράφει με τυποποιημένο τρόπο.
- Διασφαλίζει ότι καταγράφονται τα απολύτως απαραίτητα στοιχεία και ο ασφαλής τρόπος επικοινωνίας.
- Διαβιβάζει την αναφορά στον αρμόδιο φορέα/μονάδα διαχείρισης.

2. Φορέας/Μονάδα Συντονισμού & Διαχείρισης Υποθέσεων

- Συγκεντρώνει τις αναφορές, τις οργανώνει (π.χ. με κωδικό υπόθεσης) και ελέγχει την πληρότητα.
- Ιεραρχεί προτεραιότητες, αναθέτει χειρισμό και συντονίζει τις απαιτούμενες ενέργειες.
- Παρακολουθεί την πορεία και καταγράφει την έκβαση.

3. Φορέας Υλοποίησης / Τήρησης Κεντρικού Αρχείου (διακυβέρνηση & αναφορές)

- Τηρεί το κεντρικό αρχείο αναφορών και ορίζει κανόνες πρόσβασης.
- Εφαρμόζει μέτρα ασφάλειας και διαδικασίες τήρησης/αρχειοθέτησης.
- Παράγει συγκεντρωτικές αναφορές και δείκτες παρακολούθησης (κατά κανόνα χωρίς ταυτοποίηση).

4. Συνεργαζόμενοι Φορείς / Εταίροι (υποστήριξη)

- Υποστηρίζουν τη λειτουργία (εκπαίδευση, ενίσχυση δικτύου, ποιοτική υποστήριξη).

Με τη συγχρηματοδότηση:

- Συμβάλλουν σε συγκεντρωτική αποτύπωση/ανάλυση, σύμφωνα με τον ρόλο τους.
- Πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα μόνο εφόσον είναι αναγκαία και προβλέπεται από τη διαδικασία.

5. Αρμόδιοι Εξωτερικοί Φορείς (παραπομπές/διεκπεραίωση)

- Δέχονται παραπομπές και αναλαμβάνουν ενέργειες στο πεδίο αρμοδιότητάς τους (π.χ. δημόσιες υπηρεσίες, υγεία, εκπαίδευση, κοινωνικές παροχές, ανεξάρτητες αρχές).
- Λαμβάνουν μόνο τις πληροφορίες που απαιτούνται για τη συγκεκριμένη ενέργεια.

Σημείωση:

Η αποτελεσματική διαχείριση μιας αναφοράς προϋποθέτει σαφή διάκριση ρόλων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. Κάθε φορέας καταγράφει, χειρίζεται ή διαβιβάζει πληροφορίες **μόνο στο μέτρο που απαιτείται** από την αρμοδιότητά του και με βάση τον συγκεκριμένο σκοπό της ενέργειας (υποστήριξη, παραπομπή, παρακολούθηση). Η κοινή αυτή κατανόηση μειώνει τα λάθη, περιορίζει τις άσκοπες διαβιβάσεις και ενισχύει τη συνέπεια και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Με τη συγχρηματοδότηση:

6. Φόρμα Υποβολής Αναφοράς/ Αιτήματος Υποστήριξης – Οδηγός Συμπλήρωσης

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αποφασηνίστηκαν οι εμπλεκόμενοι φορείς και η βασική ροή διαχείρισης των αναφορών/αιτημάτων. Η παρούσα ενότητα λειτουργεί ως **πρακτικός οδηγός συμπλήρωσης** της φόρμας (**παράρτημα 1**), με στόχο την ενιαία και συνεπή καταγραφή των πληροφοριών που απαιτούνται για τον σωστό χειρισμό, την έγκαιρη παραπομπή και την παρακολούθηση κάθε υπόθεσης. Οι οδηγίες που ακολουθούν αποτυπώνουν τι συμπληρώνεται σε κάθε πεδίο, ποια στοιχεία είναι απαραίτητα και ποια πρέπει να αποφεύγονται, ώστε η καταγραφή να παραμένει σαφής, τεκμηριωμένη και λειτουργική.

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ (ΦΟΡΜΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ / ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ)

Σκοπός & βασικές αρχές

Η φόρμα συμπληρώνεται από τον/την διαμεσολαβητή/τρια για:

- καταγραφή περιστατικών/αιτημάτων,
- παραπομπή σε αρμόδιο φορέα,
- εξαγωγή συγκεντρωτικών στοιχείων (αναφορές/αξιολόγηση έργου).

Αρχές συμπλήρωσης

- Γράφουμε **γεγονότα** (τι έγινε, πότε, πού, από ποιον/ποια υπηρεσία), όχι ερμηνείες.
- Καταγράφουμε **μόνο τα απαραίτητα προσωπικά δεδομένα** για επικοινωνία/εξυπηρέτηση.
- Χρησιμοποιούμε **σαφή, ουδέτερη γλώσσα**.
- Αν κάτι δεν είναι γνωστό: σημειώνουμε «**Άγνωστο**» ή «**Δεν επιθυμεί να απαντήσει**» (όχι κενό όπου είναι κρίσιμο).

1. Διοικητικά Πεδία

1.1 Κωδικός Αναφοράς

Με τη συγχρηματοδότηση:

- **Τι είναι:** μοναδικός κωδικός για την υπόθεση (π.χ. 2026-0012).
- **Ποιος τον δίνει:** Ο κωδικός δίνεται από την Μονάδα Συντονισμού κατά την παραλαβή
- **Κανόνας:** 1 κωδικός = 1 υπόθεση. Δεν αλλάζει.

1.2 Ημερομηνία καταγραφής

- Η ημερομηνία που συμπληρώνεται η φόρμα (όχι απαραίτητα η ημερομηνία του περιστατικού).

1.3 Περιοχή/Δήμος καταγραφής

- Συμπληρώνουμε την περιοχή καταγραφής.

2. Ενότητα Α — Στοιχεία Επικοινωνίας

Πεδίο: Επώνυμο / Όνομα / Πατρώνυμο

- Συμπληρώνουμε όπως τα δηλώνει ο/η καταγγέλλων/ουσα.
- Αν υπάρχουν ορθογραφικές αμφιβολίες, επιβεβαιώνουμε.

Πεδίο: Τόπος κατοικίας (Περιοχή–Δήμος)

- Καταγράφουμε **μόνο περιοχή/δήμο** (όχι πλήρη διεύθυνση), εκτός αν απαιτείται απολύτως για εξυπηρέτηση.

Πεδίο: Τηλ. Κιν. / e-mail

- **Τηλέφωνο:** απαραίτητο για follow-up/παραπομπή.
- Email μόνο αν υπάρχει και είναι ενεργό.

3. Δημογραφικά στοιχεία

Στόχος: συγκρίσιμα, “καθαρά” δεδομένα για στατιστική.

- Αν ο/η καταγγέλλων/ουσα **δεν θέλει**, τσεκάρουμε «Δεν επιθυμώ να απαντήσω» (δεν πιέζουμε).
- Επιλέγουμε **μία** απάντηση ανά πεδίο (όχι πολλαπλά τσεκ).

Συχνό λάθος: να μένουν κενά. Αν δεν υπάρχει απάντηση, τσεκάρουμε το “Δεν επιθυμώ...”.

4. Καταγραφή Αναφοράς/Αιτήματος — Βασικά στοιχεία

4.1 Θέμα

- Σύντομος τίτλος 6–12 λέξεις.
- Πρότυπο: «[Υπηρεσία/φορέας] – [Ζήτημα] – [Περιοχή]».
 - ο π.χ. «Δήμος Χ – Καθυστέρηση έκδοσης βεβαίωσης – ...»

4.2 Θεματική κατηγορία

- Επιλέγουμε την πιο αντιπροσωπευτική.
- Αν δεν καλύπτεται, “Άλλο” και σύντομη διευκρίνιση.

5. Αναλυτική Περιγραφή Περιστατικού/Αιτήματος

5.1 Περιγραφή γεγονότων / αιτήματος

Γράφουμε σε 4 μικρές υποενότητες (ακόμη κι αν δεν υπάρχουν ξεχωριστά πεδία):

1. Τι συνέβη (γεγονότα)
2. Ποιος εμπλέκεται (ρόλοι/υπηρεσίες)
3. Τι ζητά ο/η καταγγέλλων/ουσα (σαφής στόχος)
4. Τι χρειάζεται από την ομάδα έργου (π.χ. παραπομπή, ενημέρωση, κτλ)

5.2 Ημερομηνία που έλαβε χώρα

- Αν δεν είναι ακριβής: «περίπου ...» ή «εντός του ...».

5.3 Τόπος που έλαβε χώρα

- Καταγράφουμε φορέα/υπηρεσία και περιοχή.
 - ο π.χ. «ΚΕΠ ... (Δήμος ...)»

5.4 Στοιχεία ατόμων που εμπλέκονται

- Καταγράφουμε **ρόλο** (π.χ. «υπάλληλος ΚΕΠ», «αστυνομικός», «ιδιώτης») και μόνο ό,τι είναι αναγκαίο.
- Αποφεύγουμε περιγραφές που δεν σχετίζονται με την υπόθεση.

5.5 Έχει καταγγελθεί;

- Συμπληρώνουμε αν έχει γίνει καταγγελία σε αστυνομία/άλλο φορέα.
- Αν ναι, γράφουμε: **πού, πότε, αποτέλεσμα** (όσο γνωστό).

6. Συναίνεση & Χρήση Δεδομένων

- Διαβάζουμε/εξηγούμε συνοπτικά τα 4 σημεία και τσεκάρουμε αντίστοιχα.
- Το 1ο checkbox (διαχείριση & επικοινωνία) είναι απαραίτητο: αν δεν υπάρχει συναίνεση, χρειάζεται να ακολουθήσετε ανώνυμη καταγραφή χωρίς στοιχεία.

Υπογραφές & ημερομηνία

- Υπογράφει ο/η καταγγέλλων/ουσα.
- Συμπληρώνεται η ημερομηνία συναίνεσης/υπογραφής.

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Council of Europe. (1950). *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights)*. <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>
- Council of Europe. (n.d.). *Compass: Manual for human rights education with young people*. <https://www.coe.int/en/web/compass>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2018). *A persisting concern: Anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*. Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-anti-gypsyism-barrier-roma-inclusion_en.pdf
- European Union. (2012). *Charter of Fundamental Rights of the European Union (2012/C 326/02)*. *Official Journal of the European Union*, C 326, 391–407. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- European Union. (2016). *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (General Data Protection Regulation)*. *Official Journal of the European Union*, L 119, 1–88. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (n.d.). *What are human rights?* <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (1965). *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>
- United Nations. (1966a). *International Covenant on Civil and Political Rights*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
- United Nations. (1966b). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
- United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Με τη συγχρηματοδότηση:

- United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΦΟΡΜΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ / ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Κωδικός Αναφοράς:

Ημερομηνία καταγραφής:/...../.....

Περιοχή/Δήμος καταγραφής:

Α. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ					
ΕΠΩΝΥΜΟ					
ΟΝΟΜΑ					
ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ:					
ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (ΠΕΡΙΟΧΗ-ΔΗΜΟΣ):					
ΤΗΛ		ΚΙΝ.		e-mail:	

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο: ☐ Γυναίκα ☐ Άνδρας ☐ Άλλο ☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

Ηλικιακή ομάδα: ☐ 18–24 ☐ 25–34 ☐ 35–44 ☐ 45–54 ☐ 55+ ☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

Εργάζεστε τη δεδομένη στιγμή; ☐ Ναι ☐ Όχι ☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

Επίπεδο εκπαίδευσης: ☐ Καθόλου ☐ Δημοτικό ☐ Γυμνάσιο ☐ Λύκειο ☐ Μεταλυκειακό/ΑΕΙ
☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

Οικογενειακή κατάσταση: ☐ Άγαμος/η ☐ Έγγαμος/η ☐ Σε συμβίωση ☐ Διαζευγμένος/η ☐
Σε διάσταση ☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ/ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΘΕΜΑ:

Θεματική κατηγορία:

- ☐ Δημόσια υπηρεσία/διοίκηση ☐ Υγεία ☐ Εκπαίδευση ☐ Στέγαση ☐ Ρεύμα/Νερό
☐ Εργασία ☐ Κοινωνικές παροχές/επιδόματα ☐ Αστυνομία/ασφάλεια ☐ Διακρίσεις/κακή μεταχείριση
☐ Άλλο:

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ/ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ /ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ ΧΩΡΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ	
ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ ΧΩΡΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ	
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ Ή ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ (απλοί πολίτες, δημόσιοι υπάλληλοι, δημόσια υπηρεσία)	
ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΓΓΕΛΘΕΙ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ Ή ΣΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΑΛΛΟΝ ΦΟΡΕΑ	
Ημερομηνία:	Ο/Η αιτ..... [υπογραφή]

ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ & ΧΡΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Ο/Η καταγγέλων/ουσα ενημερώθηκε και:

- ☐ Συμφωνεί να χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία του/της για διαχείριση της αναφοράς και επικοινωνία. (απαραίτητο)
- ☐ Συμφωνεί να γίνει παραπομπή/προώθηση της αναφοράς σε αρμόδιο φορέα, στο μέτρο που απαιτείται για την εξυπηρέτηση του αιτήματος.
- ☐ Συμφωνεί να χρησιμοποιηθούν ανωνυμοποιημένα/συγκεντρωτικά στοιχεία για στατιστική ανάλυση & βελτίωση των δράσεων του έργου.
- ☐ Επιθυμεί ενημέρωση για δράσεις/προγράμματα της Equal Society.

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. ΛΙΣΤΑ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ & ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η παρακάτω λίστα περιλαμβάνει τους βασικούς φορείς στους οποίους μπορούν να απευθύνονται οι πολίτες και οι διαμεσολαβητές για την καταγγελία περιστατικών διάκρισης, ρατσιστικής βίας ή παραβίασης δικαιωμάτων, καθώς και για την αναζήτηση υποστήριξης.

1. Για περιστατικά Ρατσιστικής Βίας και Εγκλημάτων Μίσους

Αν το περιστατικό περιλαμβάνει σωματική βία, απειλές, φθορές περιουσίας ή λεκτική επίθεση με ρατσιστικό κίνητρο (π.χ. λόγω εθνοτικής καταγωγής).

- **Τμήματα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας (Ελληνική Αστυνομία)**
 - **Τι κάνει:** Επεμβαίνει και διερευνά ποινικά αδικήματα με ρατσιστικό κίνητρο.
 - **Τηλέφωνο Καταγγελιών: 11414** (Λειτουργεί όλο το 24ωρο, ανώνυμα και επώνυμα).
 - **Άμεση Δράση:** 100 (για περιπτώσεις άμεσου κινδύνου).
- **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (RVRN)**
 - **Τι κάνει:** Καταγράφει περιστατικά ρατσιστικής βίας με ασφάλεια, εμπιστευτικότητα και προστασία του θύματος (αποτελείται από οργανώσεις και συντονίζεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και την ΕΕΔΑ).
 - **Email:** racistviolence@nchr.gr
 - **Ιστοσελίδα:** www.rvrn.org.gr

2. Για Διακρίσεις, Άνιση Μεταχείριση και Προβλήματα με Δημόσιες Υπηρεσίες

Αν το περιστατικό αφορά άρνηση εξυπηρέτησης, καθυστερήσεις, αποκλεισμό από εκπαίδευση/υγεία/στέγαση ή προσβλητική συμπεριφορά από υπαλλήλους ή ιδιώτες.

- **Συνήγορος του Πολίτη (Εθνικός Φορέας Ισότητας)**
 - **Τι κάνει:** Εξετάζει αναφορές για διακρίσεις στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (πρόσβαση σε υπηρεσίες, αγαθά, στέγαση) και διαμεσολαβεί για την επίλυση προβλημάτων με τη Διοίκηση (Δήμους, Νοσοκομείων, ΚΕΠ, Σχολεία).
 - **Τηλέφωνο:** 213 1306600
 - **Ιστοσελίδα (για ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς):** www.synigoros.gr
- **Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)**
 - **Τι κάνει:** Παρακολουθεί την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Δεν επιλύει ατομικές διαφορές, αλλά δέχεται ενημερώσεις για συστημικά προβλήματα (π.χ. μαζικός αποκλεισμός ενός οικισμού).
 - **Τηλέφωνο:** 210 7233221-2
 - **Ιστοσελίδα:** www.nchr.gr

Με τη συγχρηματοδότηση:

3. Για Διακρίσεις και Προβλήματα στον Χώρο Εργασίας

Αν το περιστατικό αφορά άρνηση πρόσληψης λόγω καταγωγής, άνιση αμοιβή, παρενόχληση στον χώρο εργασίας ή αδήλωτη εργασία.

- **Επιθεώρηση Εργασίας (Ανεξάρτητη Αρχή)**
 - **Τι κάνει:** Ελέγχει την τήρηση της εργατικής νομοθεσίας και επιβάλλει πρόστιμα σε εργοδότες για διακρίσεις ή παραβιάσεις δικαιωμάτων εργαζομένων.
 - **Ιστοσελίδα:** www.hli.gov.gr

4. Τοπική Υποστήριξη και Κοινωνική Ένταξη

Για υποστήριξη σε καθημερινά ζητήματα, διασύνδεση με υπηρεσίες και επιδόματα.

- **Κέντρα Κοινότητας / Παραρτήματα Ρομά (στους κατά τόπους Δήμους)**
 - **Τι κάνουν:** Αποτελούν το πρώτο σημείο επαφής των πολιτών με τις κοινωνικές υπηρεσίες. Παρέχουν υποστήριξη για επιδόματα, στέγαση, υγεία, εγγραφές στα σχολεία και προώθηση στην απασχόληση.
 - **Επικοινωνία:** Αναζητήστε το Κέντρο Κοινότητας του Δήμου κατοικίας σας.

5. Μηχανισμός Υποστήριξης του Έργου «ROMpower»

Για άμεση καταγραφή περιστατικών και νομική/συμβουλευτική καθοδήγηση στο πλαίσιο του έργου.

- **Παρατηρητήριο Συνηγορίας και Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά (Equal Society & Ένωση Ελλήνων Ρομά Διαμεσολαβητών)**
 - **Τι κάνει:** Συλλέγει αναφορές, παρέχει νομική αξιολόγηση και προωθεί τα αιτήματα στους αρμόδιους κρατικούς φορείς.
 - **Τηλέφωνο:** 211 70518741 (Equal Society) / 693 8355587 (Ένωση Διαμεσολαβητών)
 - **Email:** info@equalsociety.gr / eldirom@gmail.com
 - **Ιστοσελίδα:** www.romproject.gr

Με τη συγχρηματοδότηση: